Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Analīze par organizētas pilsoniskās sabiedrības lomu jaunajā Eiropas Savienības un Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstu organizācijas nolīgumā, tostarp par ekonomisko partnerattiecību nolīgumu situāciju šajā kontekstā"

(pašiniciatīvas atzinums)

(2022/C 443/04)

Ziņotājs: ***Carlos TRINDADE***

Pilnsapulces lēmums	21.10.2021.
Juridiskais pamats	Reglamenta 52. panta 2. punkts
	Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ārējo attiecību specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	9.6.2022.
Pieņemts plenārsesijā	13.7.2022.
Plenārsesija Nr.	571
Balsojuma rezultāts	
(par/ pret/ atturas)	170/0/1

1. **Secinājumi un ieteikumi**

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) norāda, ka Eiropas Savienība (ES) jau sen ir pieņēmusi vērtību un mērķu satvaru, kas nosaka tās attiecības ar Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna (ĀKK) valstīm; konkrēti šīs vērtības un mērķi ir šādi: demokrātija, laba pārvaldība un cilvēktiesības, ilgtspējīga un iekļaujoša izaugsme un pienācīgas kvalitātes nodarbinātība, mobilitātes un migrācijas pārvēršana iespējās, cilvēces attīstība, vide un vēlme "apvienot spēkus globālā mērogā kopīgu interešu jomās". Ņemot vērā attiecības ar kaimiņos esošajām trešām valstīm, šo satvaru papildina drošības mērķis.

1.2. EESK atbalsta šo vērtību un mērķu satvaru, kas ir izveidojies, pateicoties starptautiskiem līgumiem, kas kopš 1960. gada ir noslēgti ar ĀKK valstīm, un ar kuru ES ir īstenojusi savas tirdzniecības un attīstības attiecības.

1.3. EESK kopumā atbalsta jauno nolīgumu un cer, ka puses to varēs ātri parakstīt; Komiteja atzinīgi vērtē lielo darbu un svarīgās saistības, ko puses ir uzņēmušās, kā atsauces sistēmu izmantojot Apvienoto Nāciju Organizācijas ilgtspējīgas attīstības mērķus (IAM).

1.4. Konkrēti EESK ļoti iesaka Komisijai panākt, lai attīstības sadarbības struktūra, kas ir jaunā nolīguma un ekonomisko partnerattiecību nolīgumu (EPN) pamats, tiktu padziļināti apspriesta un tiktu pieņemti jauni lēmumi, ņemot vērā Covid-19 pieredzi (kas izceļ kritiskās veselības aprūpes infrastruktūras) un Ukrainā notiekošā kara ģeopolitiskās sekas (tostarp nodrošinātību ar pārtiku, enerģijas cenas un demokrātijas apdraudējumu). EESK uzsver, ka šie divi globālā mērogā būtiskie notikumi ir dziļi izmainījuši globālo ainavu, radījuši nepieciešamību pēc kompleksākām un straujākām atbildēm ĀKK valstīs, un tāpēc ir nepieciešama starptautiskā sadarbība, kas būtu pilnībā atšķirīga no pašreizējās.

1.5. EESK ar gandarījumu konstatē, ka jaunajā nolīgumā ir atzīta pilsoniskās sabiedrības organizāciju un sociālo partneru nozīme, un atzinīgi vērtē to, ka parakstītājas puses ir apstiprinājušas šo atzīšanu.

1.6. EESK uzsver un ļoti atzinīgi vērtē to, ka jaunajā nolīgumā gan pamatdaļā, gan katrā no reģionālajiem protokoliem vairākkārt ir norādīts (lai gan ar atšķirīgu formulējumu) uz to, cik svarīgi ir paredzēt oficiālus jeb institucionālus mehānismus pilsoniskās sabiedrības līdzdalībai, informēšanai, uzklausīšanai un strukturētām konsultācijām ar to.

1.7. EESK norāda, ka pilsoniskās sabiedrības organizācijām un sociālajiem partneriem ir atšķirīgi institucionālie mehānismi, ar kuru palīdzību tie var oficiāli paust savu nostāju, priekšlikumus un kritiku. Svarīgi ir, lai pastāvētu tiesību aktos regulēti institucionāli mehānismi to formālo darbību veikšanai, kurās pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas iesaistītas pilsoniskajā dialogā, un sociālie partneri, kas vada pilsonisko dialogu, neatkarīgi no to nosaukuma (ekonomikas, sociālās un kultūras komitejas, konsultatīvās padomes, forumi, platformas, pilsoniskās sabiedrības organizāciju tīkli, pastāvīgās konferences vai citas struktūras) piedalītos ar mērķi dot savu ieguldījumu publiskajās un demokrātiskajās debatēs. Šāda šo institucionālo mehānismu formalizēšana padara sabiedrību noturīgāku, jo veicina pilsoniskumu un aktivizē demokrātisko dzīvi.

1.8. EESK konstatē, ka ES un ĀKK valstīs pilsoniskās sabiedrības organizāciju, sociālo partneru un institucionālo mehānismu darbība ir ļoti atšķirīga, jo pastāv ekonomiskas, sociālas, kultūras un politiskas atšķirības starp reģioniem, pašvaldībām un valstīm. ĀKK valstīs neoficiālā ekonomika ir būtiska realitāte, ko nevar apiet, un tā ir jāņem vērā pilsoniskās sabiedrības organizāciju un sociālo partneru darbā, kā arī institucionālo mehānismu īstenošanā un darbībā, jo pretējā gadījumā sabiedrība negūs labumu no jaunā nolīguma rezultātiem. EESK uzskata, ka noteikti ir jārod risinājumi, kas ļautu pārvarēt pašreizējās grūtības, it īpaši tās, kas attiecas uz tehnisko spēju un finansiālo atbalstu pilsoniskās sabiedrības organizācijām un sociālajiem partneriem. EESK uzskata, ka Eiropas Savienības un ĀKK valstu organizācijā pastāv labas prakses kopums, kas būtu jāapzina, lai to varētu atkārtot citās valstīs. ES un ĀKK koordinācijas komiteja ir viens no piemēriem, un tā spēj uzņemties šo uzdevumu.

1.9. Attiecībā uz savu līdzdalību šajā procesā EESK ir sev izvirzījusi mērķi ieviest paredzētos institucionālos mehānismus un veicināt un atbalstīt pilsoniskās sabiedrības organizācijas un sociālos partnerus ĀKK valstīs, atzīstot, ka šiem dalībniekiem ir vadošā loma ilgtspējīgas attīstības veicināšanā, jo īpaši saistībā ar ANO 17. ilgtspējīgas attīstības mērķi.

1.10. EESK iesaka Komisijai, ievērojot jaunā nolīguma struktūru, par mērķi izvirzīt četru institucionālu mehānismu izveidi, proti: pirmo mehānismu – starp Eiropas Savienību un ĀKK valstu organizāciju, balstoties uz pamatdaļu, otro – ar Āfriku, trešo – ar Karību jūras valstīm un ceturto mehānismu – ar Klusā okeāna valstīm saskaņā ar reģionālajiem protokoliem, ko tā ir attiecīgi noslēgusi ar šiem reģioniem.

1.11. EESK arī iesaka Komisijai ekonomisko partnerattiecību nolīgumu ietvaros izveidot padomdevējas komitejas. EESK apstiprina, ka pilsoniskās sabiedrības organizāciju / sociālo partneru loma ekonomisko partnerattiecību nolīgumos ir neaizstājama un būtu jāstiprina. Tāpēc EESK atbalsta atzinumā REX/536 ietvertos ieteikumus, kuri būtu jāīsteno pašreizējos un nākamajos EPN, un uzskata, ka Karību valstu foruma konsultatīvā komiteja ir lielisks labas prakses piemērs, kas būtu jāizplata un jāatkārto.

1.12. EESK ļoti iesaka Komisijai rūpēties, lai turpmāk dažādie institucionālie mehānismi, kuriem būs jādarbojas Eiropas Savienības un ĀKK valstu organizācijas nolīguma ietvaros (pamatdaļa, reģionālie protokoli un ekonomisko partnerattiecību nolīgumi), tiktu organizēti tā, lai radītu sinerģiju un optimizētu resursus, īpaši finanšu resursus. Ja institucionālie mehānismi tiktu stingri un nekļūdīgi vērsti uz savu uzdevumu, darbotos kā tīkls un strādātu kopā kā vienota un strukturēta sistēma, tie parādītu savu ietekmi uz sabiedrību noturību, ekonomisko izaugsmi un cilvēku labklājību.

1.13. EESK uzsvērti iesaka Komisijai paredzēt finanšu instrumentus, ar kuriem atbalstīt programmas un pētījumu un prognozēšanas projektus par pilsoniskās sabiedrības organizāciju un sociālo partneru reālajiem apstākļiem ĀKK valstīs, ņemot vērā to vajadzības tādās jomās kā spēja īstenot pilnvaras, organizāciju tehniskā stabilitāte un paredzēto institucionālo mehānismu īstenošana. EESK uzsver, ka tā mērķis ir šādā veidā palīdzēt stiprināt demokrātisku pilsoniskās sabiedrības organizāciju / sociālo partneru eksistenci jauna nolīguma ietvaros ar kompetentu darbību un aktīvu šo organizāciju locekļu iesaisti.

1.14. EESK aktīvi mudina Komisiju atbalstīt ĀKK un ES koordinācijas komitejas darbu, kas ir vienīgais institucionālais mehānisms, kas pašlaik eksistē jaunā ES un ĀKK valstu organizācijas nolīguma ietvaros un kuram šajā procesā būs lielāka loma konkrēti strukturētā dialogā, kura mērķis ir: i) sniegt iestādēm vajadzīgos ziņojumus, projektus un atzinumus, ii) mudināt iesaistīties ĀKK valstu ieinteresētās personas un iii) palīdzēt izveidot paredzētos institucionālos mehānismus.

2. **Vispārīgas piezīmes par vēsturisko kontekstu un stratēģiskajiem mērķiem**

2.1. Eiropas Savienība 2016. gadā saistībā ar atjaunināto partnerību ar Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstu organizācijas (ĀKK valstu organizācija) valstīm pieņēma kopīgu interešu prioritātes, kuras tika atkārtoti apstiprinātas turpmākajos dokumentos par demokrātiju, labu pārvaldību un cilvēktiesībām, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi ar pienācīgas kvalitātes nodarbinātību, mobilitāti un migrāciju, kas jāuztver kā iespējas, cilvēces attīstību, vidi un vēlmi "apvienot spēkus globālā mērogā kopīgu interešu jomās" ([1]); to visu Eiropas Savienība papildināja ar drošības mērķiem, ņemot vērā tās tuvākos kaimiņus. Tādējādi Eiropas Savienības iepriekš izvirzītie mērķi šajā jomā tika strukturēti un konsolidēti.

2.2. ES šos mērķus ir formalizējusi ar starptautiskiem nolīgumiem. Pirmais no tiem ir Jaundes konvencija, tad Lomes nolīgumi, kuriem seko Kotonū nolīgums, un tagad notiek sarunas par nolīgumus, kurš tam sekos. Vienlaikus Eiropas Savienība ir noslēgusi ekonomisko partnerattiecību nolīgumus ar vairākām ĀKK valstīm vai valstu grupām.

2.3. Ekonomisko partnerattiecību nolīgumi ir visizplatītākais ekonomikas instruments, ar ko tiek īstenota ES stratēģija. Tajos ir noteikts tās mērķis ir veicināt "ĀKK valstu pakāpenisku un harmonisku integrāciju pasaules ekonomikā", kā arī izskaust nabadzību; vienlaikus ir uzsvērts, ka sarunās jāņem vērā pušu attīstības atšķirības un katras ekonomikas īpašas ekonomiskās, sociālās un vides iezīmes, bet īpaši neformālās ekonomikas apmērs katrā no valstīm vai reģioniem.

2.4. EESK uzskata: ņemot vērā pandēmijas laikā gūto pieredzi, tostarp tās radītās grūtības veselības aprūpes sistēmās, tās negatīvo ietekmi uz ekonomiku, no tās izrietošo sociālās nevienlīdzības un nabadzības pieaugumu, strukturālās problēmas, ko tā radījusi saistībā ar piekļuvi zālēm un vakcīnām vai to ražošanu, digitālo rīku efektivitāti, tās radītos draudus cilvēktiesībām un demokrātijai, kā arī tās izraisīto ievērojamo ekonomisko atkarību, ir kļuvis skaidrs, ka ir jāpārskata attīstības sadarbības struktūra un ka šī vajadzība ir jāņem vērā, īstenojot un pārorientējot stratēģijas starp Eiropas Savienību un ĀKK valstu organizāciju.

3. **Īpašas piezīmes par nolīgumu, kas sekos Kotonū nolīgumam**

3.1. 2015. gadā tika veikta Kotonū nolīguma 15 gadu termiņa izvērtēšana, kurā tika atklātas tā stiprās un vājās puses.

3.2. Bija paredzēts, ka Kotonū nolīguma darbības termiņš beigsies 2020. gada februārī. Tomēr dažu apspriesto tematu sensitivitātes, kā arī pandēmijas dēļ to nebija iespējams atjaunot plānotajā datumā; tāpēc tikai 2021. gada aprīlī Eiropas Savienība un ĀKK valstu organizācija parafēja atjaunoto partnerības nolīguma tekstu, kas pazīstams kā nolīgums, kas sekos Kotonū nolīgumam (jaunais nolīgums).

3.3. Lai ņemtu vērā nolīguma parakstītāju valstu neviendabīgumu un nodrošinātu tā individuālu piemērošanu katram attiecīgajam reģionam, nesen noslēgtais nolīgums ir izstrādāts kā pamatdaļa, ko papildina trīs reģionālie protokoli Āfrikai, Karību jūras reģionam un Klusā okeāna reģionam, no kuriem katram ir saistošs spēks. Šīs struktūras sarežģītības dēļ ES un ĀKK koordinācijas komitejai nākotnē būs jāpieņem proaktīvāka pieeja.

3.4. Jaunajā nolīgumā noteiktās prioritātes parāda pušu apņemšanos sasniegt ANO ilgtspējīgas attīstības mērķus (IAM) un tās ir sadalītas šādās sešās jomās: i) cilvēktiesības, demokrātija un pārvaldība; ii) miers un drošība; iii) cilvēces attīstība (kas ietver veselību, izglītību, sanitāriju, nodrošinātību ar pārtiku, sociālo kohēziju, kultūru un dzimumu līdztiesību, kā arī saistības attīstības sadarbības jomā); iv) iekļaujoša un ilgtspējīga ekonomikas izaugsme un attīstība (tostarp ekonomisko partnerattiecību nolīgumu aspektā); v) vides ilgtspēja un klimata pārmaiņas; un, visbeidzot, vi) migrācija un mobilitāte. Šīs prioritātes ir ārkārtīgi svarīgas pilsoniskās sabiedrības organizācijām un sociālajiem partneriem.

3.5. Šīm prioritātēm būtu jāpievieno Covid-19 pandēmijas seku novēršana Eiropas Savienībā un ĀKK valstīs attiecībā gan uz demokrātijas graušanas risku novēršanu, gan uz ekonomikas un sociālās jomas atveseļošanas veicināšanu apstākļos, kad paredzams, ka šo Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstu ekonomikai būs grūtības atgūties un ka tā rezultātā palielināsies nabadzība un nevienlīdzība.

([1]) Kopīgs paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei "Atjaunota partnerība ar Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna reģiona valstīm", 2016. gads, 5. un 6. lpp.

3.6. EESK jo īpaši norāda, ka jautājums par kritisko infrastruktūru ĀKK valstīs joprojām ir aktuāls, kā to parādīja pandēmija. Ilgtspējīga attīstība ir pilnībā saistīta no noturīgiem infrastruktūras objektiem, kas stimulē un atbalsta saimniecisko darbību un sociālo progresu un kam ir izšķiroša nozīme gan ANO programmas 2030. gadam, gan Āfrikas Savienības "Programmas 2063" ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā. EESK uzsver, ka attīstības sadarbība joprojām ir nepieciešams, lai gan nepietiekams nosacījums, un uzsver, ka svarīgi ir to stiprināt ĀKK valstīs.

3.7. Šajā kontekstā EESK uzsver tieši kritiski svarīgās veselības aprūpes infrastruktūras nozīmi. Universālu, viegli piekļūstamu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība pārsvarā bez maksas ĀKK valstīs ir īpaši svarīga iedzīvotāju labklājībai un ilgtspējīgai attīstībai. Konkrēti, ātra piekļuve vakcīnām (patenti un vietējās ražošanas tehniskā kapacitāte) dos nodrošinās ĀKK sabiedrības izturētspēju jebkuras nākotnē iespējamas pandēmijas gadījumā. EESK atzīmē, ka šis svarīgais jautājums nav iekļauts nolīgumā un aicina ES un ĀKK valstu organizāciju to ņemt vērā, kad nolīgums tiks īstenots.

3.8. EESK uzskata: saistībā ar pašreizējo ģeopolitisko situāciju Eiropas un pasaules līmenī un it īpaši Ukrainas kara sekām (tostarp nodrošinātību ar pārtiku, enerģijas cenām un demokrātijas apdraudējumu), jaunajā nolīgumā ir jāņem vērā ietekme, ko tas radīs uz attīstības sadarbību kopumā un uz ekonomisko partnerattiecību nolīgumiem jo īpaši. EESK brīdina par risku, ka pašreizējā situācija pastiprinās cīņu par ietekmi ĀKK valstīs, un prasa ES palielināt savu sadarbības spēju ar šīm valstīm, it īpaši ekonomikas, sociālajā un kultūras jomā.

3.9. Attiecībā uz oficiālajiem pilsoniskās sabiedrības līdzdalības, informēšanas, uzklausīšanas un strukturētu konsultāciju mehānismiem jeb institucionālajiem mehānismiem Komiteja atzinīgi vērtē vairākus jaunajā nolīgumā ietvertos apgalvojumus: pusēm ir jāveido "atklāti un pārredzami strukturētu konsultāciju mehānismi" ([2]); pusēm ir "jāievieš konsultāciju un dialoga mehānismi" ([3]); pusēm ir "jāizstrādā un jāizvērš konsultāciju un dialoga mehānismi" ([4]); pusēm ir "jāparedz konsultāciju un dialoga mehānismi" ([5]).

4. **Īpašas piezīmes par ekonomisko partnerattiecību nolīgumiem (EPN) starp Eiropas Savienību un Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstīm**

4.1. Sarunas notika par deviņiem nolīgumiem, bet spēkā stājās septiņi nolīgumi ar 32 no 79 ĀKK valstīm, no kurām 14 atrodas Karību jūras reģionā, 14 – Āfrikā un 4 – Klusā okeāna reģionā. No šiem septiņiem nolīgumiem pieci nolīgumi tiek piemēroti provizoriski, jo tos vēl nav ratificējušas visas Eiropas Savienības dalībvalstis. Pārējie divi nolīgumi – ar Rietumāfriku un Austrumāfriku – līdz šim nav sasnieguši provizoriskās piemērošanas stadiju, jo to parakstīšana un ratifikācija Āfrikas valstīs kavējas, savukārt 21 cita valsts ir pabeigusi sarunas par ekonomisko partnerattiecību nolīgumiem, kas vēl ir jāīsteno.

4.2. EESK uzsver, ka EPN paver iespējas un ietver riskus. Ir svarīgi panākt, lai šī būtu vienlīdzīgu partneru partnerība, kas nodrošinātu ne vien ekonomisko izaugsmi, bet arī garantētu labklājību un sociālo taisnīgumu. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju / sociālo partneru darbība ir svarīga šo mērķu sasniegšanai.

4.3. Tomēr pilsoniskās sabiedrības organizāciju un sociālo partneru vidū gan Eiropas Savienībā, gan partnervalstīs stratēģiskās partnerības nolīgumi tiek kritizēti.

4.4. Šī kritika attiecas uz EPN formu un iespējamo ierobežojošo ietekmi uz izaugsmi ĀKK valstīs, kaut arī valsts rūpniecības, piemēram, lauksaimniecības un pārtikas nozares aizsardzība ir kļuvusi iespējama. Lai gan brīvā tirdzniecība starp Eiropas Savienību un ĀKK valstu organizāciju ir viens no ieguvumiem, ko sniedz ekonomisko partnerattiecību nolīgumi, vairākos gadījumos tai ir bijusi negatīva ietekme, proti, samazināti muitas ieņēmumi, tostarp samazināti ārējās tirdzniecības nodokļi. Ņemot vērā ekonomiskās attīstības atšķirības starp Eiropas Savienību un ĀKK valstīm, tā var apdraudēt mikrouzņēmumus, mazos un vidējos uzņēmumus vai kooperatīvus, kas ir ģimenes ekonomikas pamatā, kā to ar bažām ir stingri norādījušas daudzas pilsoniskās sabiedrības organizācijas un sociālie partneri.

([2]) Nolīguma pamatdaļa, 95. pants.
([3]) Āfrikas valstu reģionālais protokols, 5. pants.
([4]) Karību jūras valstu reģionālais protokols, 7. pants.
([5]) Klusā okeāna valstu reģionālais protokols, 7. pants.

4.5. Ekonomisko partnerattiecību nolīgumos pilsoniskās sabiedrības loma tiek ņemta vērā dažādos veidos un dažādās konfigurācijās, un pilsoniskās sabiedrības organizācijām attiecībā uz nolīgumu apspriešanu un uzraudzību tajos noteikts atšķirīgs ietekmes līmenis. Piemēram, ar Kotdivuāru noslēgtā nolīguma rezultātā tika izveidota Kotdivuāras Pilsoniskās sabiedrības konvencija (*CSCI*), kura uzsāka projektu ([6]) par nolīguma radītās ietekmes uzraudzību uz ģimenes ekonomiku. Turklāt, tā kā iekšējās sanāksmēs uzmanība tiek pievērsta ilgtspējīgas attīstības tēmai, pilsoniskās sabiedrības iespējamā ietekme uz citām jomām ir ierobežota.

4.6. Dažos ekonomiskās sadarbības nolīgumos ir paredzētas papildu struktūras, piemēram, apvienotā parlamentārā komiteja: tas attiecas uz nolīgumiem, kas parakstīti ar Karību jūras reģiona forumu (*Cariforum*) un Rietumāfriku.

4.7. Tā kā ekonomiskās sadarbības nolīgumos ir nepārprotami norādīts, ka tie atbilst Kotonū nolīguma prioritātēm, tā pārskatītā versija sniedz parakstītājām pusēm iespēju veicināt plašāku, saskaņotu un institucionalizētu pilsoniskās sabiedrības organizāciju un sociālo partneru līdzdalību. Tas būtu pilnībā jāizmanto, kaut vai tāpēc, ka progress šajā jomā ir bijis lēns, kā norādīts Eiropas Savienības 2021. gada pārskatā par tā īstenošanu. Lai visefektīvāk īstenotu EPN paredzētos institucionālos mehānismus, publiskajām iestādēm ir savlaicīgi un detalizēti jāinformē pilsoniskās sabiedrības organizācijas / sociālie partneri par procesiem un tie jāaicina piedalīties strukturēti, kā arī veikt pētījumus un iesniegt priekšlikumus ar pamatojumiem.

5. **Īpašas piezīmes par pilsoniskās sabiedrības un sociālo partneru definīciju, pārstāvību, rīcību un institucionalizāciju**

5.1. EESK sevi sauc par "ES pilsoniskās sabiedrības māju". EESK ir Eiropas Savienības padomdevēja struktūra, kas izveidota saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 13. pantu. Tās sastāvā ir 329 locekļi, kas pārstāv darba devējus (I grupa), darba ņēmējus (II grupa) un pilsoniskās sabiedrības organizācijas (III grupa). Komiteja veido ES institucionālo mehānismu, kurā šīs interešu grupas strukturētā dialogā pauž savu viedokli par Eiropas Savienības jautājumiem.

5.2. EESK norāda, ka pilsoniskās sabiedrības organizāciju vidū ir apvienības ar ļoti daudzveidīgiem mērķiem. Tās pārstāv savus reģistrētos biedrus un pilda sabiedrībā dažādas funkcijas: iedzīvotāju labbūtības veicināšanas pasākumi, sociālās iekļaušanas un atstumtības novēršanas pasākumi, kopienu un/vai pilsoņu grupu sociālo, ekonomisko, kultūras un profesionālo tiesību un interešu aizstāvēšana, vides aizsardzība un klimata pārmaiņu novēršana, cilvēktiesību aizstāvēšana, trauksmes celšana (modrība) brīdināšana un spiediens uz varas struktūrām, lai aizsargātu savu biedru intereses un stiprinātu viņu sabiedriskās vērtības.

5.3. Šo plašo un daudzveidīgo organizāciju veidu nosaka ekonomiskie, sociālie un politiskie apstākļi, kuros tās atrodas, un tādēļ, neraugoties uz šo organizāciju darbības lielo nozīmi un vērtību, tās nevajadzētu uzskatīt par galveno ilgtspējīgas attīstības virzītājspēku.

5.4. EESK uzsver, ka šajā daudzšķautņainajā realitātē attiecīgi jāņem vērā ĀKK valstu plašās neformālās ekonomiskās un sociālās attiecības, kas raksturo un stingri nosaka visas sociālās, organizatoriskās un institucionālās attiecības. Šajā kontekstā pilsoniskās sabiedrības organizācijām un sociālajiem partneriem parasti ir jāpārvar lielas grūtības institucionālās veidošanās, organizēšanās un darbības procesā, kā arī ir grūti nodrošināt ekonomisko atbalstu un formālo darbību. Šīm pilsoniskās sabiedrības organizācijām un sociālajiem partneriem būtu jāsaņem ārkārtas finansiālais atbalsts, jo pretējā gadījumā tie ar savu līdzdalību un pasākumiem nevarēs veicināt ilgtspējīgu attīstību, pilsoniskumu un savas valsts demokrātisko noturību.

5.5. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju darbība ir atkarīga no sociālās lomas (pilsoniskās vai drīzāk politiskās), ko tā vēlas uzņemties, no to lieluma, no nozīmes sabiedrībā, kādu tām piešķir to biedri un kopiena, kurā tās atrodas, no to vadošās lomas, kā arī resursiem, kas vajadzīgi, lai attiecīgā organizācija sasniegtu savus mērķus, un, jo īpaši, no nosacījumiem, kurus izvirza līdzekļu devēji.

([6]) Atbalsts Kotdivuāras pilsoniskās sabiedrības organizāciju operatīvo spēju stiprināšanai ekonomisko partnerattiecību pagaidu nolīguma pilsoniskai uzraudzībai Kotdivuārā.

5.6. Kopumā trūkumi, kas ietekmē pilsoniskās sabiedrības organizācijas, liek tām konkurēt par finansējumu ne tikai savā starpā, bet arī ar publiskajām iestādēm. Šīs nepilnības apgrūtina to darbību un līdzdalību valsts vai starptautiskos institucionālajos mehānismos. Turklāt šīs nepilnības var padarīt minētās organizācijas atkarīgas no līdzekļu devējiem vai savas valsts publiskajām iestādēm.

5.7. Arodbiedrības un uzņēmumu federācijas, ko dēvē par sociālajiem partneriem, tiek uzskatītas par pilsoniskās sabiedrības organizācijām, bet savas specifikas dēļ tām ir sava, atšķirīga identitāte. Sociālie partneri pārstāv savus biedrus un aizsargā viņu intereses, it īpaši ekonomikas dalībnieku intereses gan valsts iestādēs, izmantojot īpašus konsultāciju un kolektīvo sarunu mehānismus, gan to savstarpējās attiecībās, galvenokārt darba koplīguma slēgšanas sarunās un koplīgumu slēgšanas laikā. Sociālajiem partneriem ir saskaņota struktūra, skaidra savu biedru interešu pārstāvība, tie pastāv ilgu laiku, balstās uz atzītu vēsturisku *acquis* un attīstās stabilā un labi noteiktā darbības un attiecību jomā; kopumā viņi spēj pašfinansēties.

6. **Īpašas piezīmes par nolīgumu, kas sekos Kotonū nolīgumam, saistībā ar pilsonisko sabiedrību un sociālajiem partneriem**

6.1. *Pilsoniskā sabiedrība un sociālie partneri nolīgumā, kas sekos Kotonū nolīgumam*

6.1.1. Jaunajā nolīgumā pilsoniskajai sabiedrībai ir paredzēta aktīva loma gan tā pamatdaļā, gan katrā no trim reģionālajiem protokoliem; tomēr konkrēti šī loma nav precizēta, un tas ļauj parakstītājām pusēm (ĀKK valstu organizācijai un Eiropas Savienībai) noteikt šādas līdzdalības institucionālo satvaru, tostarp institucionālo mehānismu izveidi. Tādējādi galvenais jautājums ir, kā nodrošināt pilsoniskās sabiedrības organizāciju un sociālo partneru iesaisti šajā pieejā valsts un transnacionālā līmenī.

6.1.2. Pateicoties galveno organizatorisko parametru (piemēram, šo ieinteresēto personu juridiskās formas, pārstāvības, delegātu izvēles vai minimālo prasību attiecībā uz sanāksmju biežumu) iekļaušanai radīsies vairākas dinamikas, kas stiprinās šajā procesā iesaistīto pilsoniskās sabiedrības organizāciju un sociālo partneru lomu.

6.1.3. Šīm iesaistītajām pusēm ir īpaša loma, kas saistīta ar viņu pašu interesēm un atšķiras no politisko partiju lomas sabiedrībā. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju un sociālo partneru līdzdalība būtu jāveicina konkrētu pasākumu ietvaros, un tā būtu jāpaplašina, neaprobežojoties tikai ar vispārējām diskusijām. Ar iestāžu vajadzībām veiktiem pētījumiem, atzinumiem un priekšlikumiem, šie dalībnieki dod ieguldījumu debatēs un lēmumos. Vislabākais ieguldījums, ko pilsoniskās sabiedrības organizācijas un sociālie partneri var dot atvērtas pārvaldības īstenošanā, ir tādu institucionālu mehānismu izveide, kas dalībniekus aktīvi iesaista procesos, ir pašpārvaldīti un balstās uz vispāratzītiem procedūras noteikumiem, izplata informāciju un savstarpēji mijiedarbojas, izmantojot konsultācijas un strukturētu dialogu ([7]).

6.1.4. Finanšu aspekts ir īpaši akūts jautājums. Ja netiks paredzēts atbilstošs, uz stingriem nosacījumiem balstīts un pārredzams finansējums, nebūs iespējams nodrošināt pilsoniskās sabiedrības organizāciju un sociālo partneru pienācīgu klātbūtni ne sanāksmēs, ne, galvenokārt, lietišķo pētījumu sagatavošanas darbā, kas vērsts uz datu vākšanu, pētījumiem un atzinumu izstrādi.

6.2. *Pilsoniskās sabiedrības un sociālo partneru pašreizējā situācija ĀKK valstīs*

6.2.1. Eiropā

Ciktāl tas attiecas uz Eiropu, valsts un ES līmenī ir tūkstošiem apvienību, organizāciju, federāciju, konfederāciju, platformu un forumu, kas ir vai nu pilsoniskās sabiedrības organizācijas, vai pieder pie uzņēmējdarbības aprindām (neatkarīgi no tā, vai tie ir privātie uzņēmumi, mikrouzņēmumi un mazie uzņēmumi, vai ir saistīti ar publisko vai sociālo sektoru), vai ir saistīti ar arodbiedrībām, un ir zināma organizatoriska saskaņošana.

6.2.2. Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstis

6.2.2.1. ĀKK valstu gadījumā ekonomiskā, sociālā, politiskā un vēsturiskā situācija katrā reģionā, apakšreģionā un valstī ir radījusi daudzveidīgas pilsoniskās sabiedrības organizāciju un sociālo partneru struktūras, bet dažkārt tās nesadarbojas. Iespējams uzskaitīt daudzus labas prakses piemērus, kā arī daudzas problēmas un trūkumus.

([7]) Princips, ko noteikusi ESAO.

6.2.2.2. Arī ar vispārēju vai specifisku informāciju par jauno nolīgumu vai EPN (ja tāds pastāv) pilsoniskās sabiedrības organizācijām / sociālajiem partneriem ir problēmas vai arī šāda informācija nav pieejama, turklāt nepastāv arī forumi publisko iestāžu iesaistei un strukturētām diskusijām ar tām.

6.2.2.3. Ņemot vērā šo neviendabīgo realitāti, šīs divas situācijas būtu jāpētī uz vietas, lai izplatītu labas prakses piemērus un risinātu problēmas un novērstu trūkumus tā, lai pilsoniskās sabiedrības organizācijas un sociālie partneri tiktu cienīti un to loma – nostiprināta. Izmantojot šo pieeju, būs iespējams atbalstīt esošos institucionālos mehānismus vai veicināt citu mehānismu izveidi.

6.2.3. ES un ĀKK koordinācijas komiteja

Pašlaik Eiropas Savienības un ĀKK valstu attiecību ietvaros pilsoniskās sabiedrības organizācijas un sociālie partneri var paļauties uz ES un ĀKK koordinācijas komiteju, kas ir integrēta EESK un ko uz paritātes pamata veido divpadsmit locekļi no Eiropas Savienības / EESK un 12 delegāti jeb pašlaik astoņi – no Āfrikas, divi – no Karību jūras reģiona un divi – no Klusā okeāna valstīm, kuri pārstāv ĀKK pilsoniskās sabiedrības organizācijas un sociālos partnerus un kurus ieceļ organizētā pilsoniskā sabiedrība no katra reģiona, uz kuru attiecas minētais nolīgums, vienlaikus ievērojot līdzsvaru starp dažādajām interesēm.

7. **Īpašas piezīmes par to, kā veicināt un atbalstīt pilsoniskās sabiedrības organizācijas un sociālos partnerus kā ilgtspējīgas attīstības virzītājspēkus**

7.1. EESK uzskata, ka ir ārkārtīgi svarīgi oficiāli noteikt paredzētos institucionālos mehānismus, un paziņo, ka tas ir tās galvenais mērķis šajā jomā.

7.2. EESK visnotaļ iesaka Komisijai pēc jaunā nolīguma galīgās parakstīšanas uzņemties iniciatīvu ierosināt ĀKK valstu organizācijai un attiecīgajām valstīm nodrošināt politiskos, organizatoriskos un finansiālos nosacījumus, kas nepieciešami šo institucionālo mehānismu ieviešanai.

7.3. EESK pārliecinoši mudina ĀKK valstu organizāciju iesaistīties šajā procesā tikpat apņēmīgi.

7.4. EESK norāda, ka jaunā nolīguma struktūra paredz izveidot institucionālu mehānismu, kas attiecas uz pamatdaļu un ietver Eiropas Savienības un ĀKK valstu organizācijas pārstāvjus. Tajā pašā laikā reģionālie protokoli ļauj katrā reģionā (Āfrikā, Karību jūras reģionā un Klusā okeāna reģionā) izveidot institucionālu mehānismu, kurā piedalās attiecīgā reģiona un Eiropas Savienības pārstāvji. Tādēļ būs jāievieš sistēma, kuras pamatā ir četri institucionāli mehānismi (1 + 3), kas aptver visu jauno nolīgumu.

7.5. EESK norāda, ka partnerības nolīgumos ir arī paredzēti institucionālie mehānismi, t. i., padomdevējas komitejas, līdzīgi kā nolīgumos, kas noslēgti ar *Cariforum*, Rietumāfriku un Austrumāfriku.

7.6. Komiteja vērš uzmanību uz to, ka šim institucionālo mehānismu kopumam būs jāpieliek ievērojamas strukturēšanas pūles, lai radītu sinerģiju, izvairītos no resursu, it īpaši finanšu resursu, dublēšanas un nelietderīgas izmantošanas, kā arī optimizētu to izmantošanu.

7.7. EESK ierosina Komisijai mudināt Eiropas Savienības delegācijas ĀKK valstu organizācijā atbalstīt pilsoniskās sabiedrības organizāciju un sociālo partneru projektus, it īpaši tos, kuru mērķis ir palielināt to biedru un vadītāju informētību, viņus apmācīt un stiprināt viņu spējas, uzlabot organizāciju tehnisko noturību un stimulēt institucionālo mehānismu izveidi. Komiteja iesaka Komisijai, ņemot vērā projektu stiprās puses, dot priekšroku pieteikumiem, ko iesniedz ĀKK valstu pilsoniskās sabiedrības organizācijas un sociālie partneri.

7.8. EESK ierosina Komisijai izstrādāt programmas, kas institucionālo mehānismu īstenošanas ietvaros ļautu uz vietas izpētīt pilsoniskās sabiedrības organizāciju un sociālo partneru, kā arī dažādu esošo struktūru (piemēram, platformu, forumu u. c.) realitāti, potenciālu un grūtības, lai apkopotu labas prakses piemērus, kas jau pastāv ES un ĀKK valstu organizācijas attiecību kontekstā un kas būtu jāizplata. Komiteja aicina ĀKK valstu pilsoniskās sabiedrības organizācijas un sociālos partnerus kā vienus no galvenajiem dalībniekiem iesaistīt šajās izpētes darbībās gan kvantitatīvi, gan kvalitatīvi.

7.9. EESK uzsver, ka ES un ĀKK koordinācijas komiteja stiprinās tās organizāciju ar lielākiem resursiem, lielāku locekļu un delegātu skaitu un tādējādi tā varēs labāk veicināt šo procesu un pildīt savus uzdevumus.

7.10. EESK iesaka, lai Komisija pašreizējos finanšu instrumentos iekļauj finansējumu šim procesam. Komiteja jo īpaši vēlas uzsvērt to, ka pilsoniskās sabiedrības organizāciju un sociālo partneru darbībai ir vajadzīgs finansējums, jo ar pašfinansēšanos nepietiek. Komiteja atgādina: ņemot vērā jaunā nolīguma īpašo ģeogrāfisko tvērumu, institucionālo mehānismu pienācīgai darbībai un pilsoniskās sabiedrības organizāciju un sociālo partneru līdzdalībai ir vajadzīgi finanšu līdzekļi, kuru šiem dalībniekiem nav. Pat izmantojot stingras metodes pārvaldības kontrolei un modernas digitālās tehnoloģijas, joprojām svarīgi ir sniegt šīm organizācijām finansiālu atbalstu. Komiteja aktīvi mudina Eiropas Savienību, ĀKK valstu organizāciju un dalībvalstis pieņemt programmas, kas sniegtu īpašu atbalstu šo pilsoniskās sabiedrības organizāciju un sociālo partneru darbībai, kā arī institucionālo mehānismu darbībai.

Briselē, 2022. gada 13. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Christa SCHWENG